

SOFT KO'NIKMA ORQALI JAMOADA LIDERLIK VA BOSHQARUVNING O'ZIGA XOSLIGI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20345581>

Soxiboyev Zoyirjon Erkinovich

*dotsent, podpolkovnik, QQ Instituti OKQT va MO Markazi boshlig'i o'rinbosari¹
Chirchiq davlat pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchisi²*

Annotatsiya

Ushbu maqolada harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasining nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilingan. Harbiy tizimda rahbarning shaxsiy fazilatlari, jamoani boshqarish usullari va psixologik ta'sir mexanizmlari muhim ahamiyatga ega. Maqolada harbiy liderning psixologik xususiyatlari, jamoadagi munosabatlar va samarali boshqaruv tamoyillari keng yoritilgan. Shuningdek, harbiy jamoada ishonch, intizom va hamkorlik muhitini shakllantirishning ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar

harbiy jamoa, liderlik, boshqaruv psixologiyasi, harbiy rahbar, psixologik ta'sir, jamoaviy munosabatlar, boshqaruv samaradorligi.

Аннотация

В данной статье рассматриваются психологические аспекты лидерства и управления в воинском коллективе. Особое внимание уделяется личностным качествам военного руководителя, методам управления коллективом и психологическим механизмам влияния на подчинённых. В работе раскрываются особенности формирования доверия, дисциплины и эффективного взаимодействия в воинском коллективе. Также анализируются основные принципы эффективного лидерства и управления в условиях военной службы.

Ключевые слова

воинский коллектив, лидерство, психология управления, военный руководитель, психологическое влияние, коллективные отношения, эффективность управления.

Annotation

This article analyzes the psychological aspects of leadership and management in a military team. Particular attention is paid to the personal qualities of a military leader, management methods, and psychological mechanisms of influence within a

military unit. The study highlights the importance of trust, discipline, and cooperation in achieving effective management in a military environment. The main principles of leadership and psychological management in military organizations are also discussed.

Keywords

military team, leadership, management psychology, military leader, psychological influence, teamwork, management effectiveness.

KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida xavfsizlikni ta'minlash va davlat mudofaa salohiyatini mustahkamlash muhim strategik vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda harbiy jamoalarning samarali faoliyati va ularni to'g'ri boshqarish alohida ahamiyat kasb etadi. Harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasi nafaqat tashkiliy tartibni saqlash, balki jamoa a'zolarining ruhiy barqarorligi va birdamligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Harbiy jamoa o'ziga xos ijtimoiy tizim bo'lib, u qat'iy intizom, mas'uliyat va o'zaro ishonchga asoslanadi. Bunday jamoada rahbar nafaqat boshqaruvchi, balki jamoani birlashtiruvchi, ruhlantiruvchi va yo'naltiruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli harbiy rahbarning psixologik bilimlarga ega bo'lishi jamoada sog'lom muhit yaratish va vazifalarni samarali bajarishda muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy harbiy boshqaruv tizimida liderlik faqat buyruq berish bilan cheklanmaydi. U jamoada ishonch muhitini yaratish, qo'l ostidagilarning imkoniyatlarini rivojlantirish va ularni umumiy maqsad sari birlashtirishni ham qamrab oladi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasini o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Hozirgi globallashuv davrida davlatlar xavfsizligini ta'minlash va milliy mudofaa salohiyatini mustahkamlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda qurolli kuchlarning samarali faoliyati, ayniqsa harbiy jamoalarni to'g'ri boshqarish katta ahamiyatga ega. Harbiy jamoa o'ziga xos ijtimoiy muhit bo'lib, u yuqori intizom, mas'uliyat va o'zaro ishonchga asoslanadi. Bunday muhitda rahbarning liderlik qobiliyati va boshqaruv psixologiyasini to'g'ri qo'llay olishi jamoaning umumiy samaradorligini belgilab beradi.

Harbiy boshqaruv tizimida liderlik faqat buyruq berish yoki nazorat qilish bilan cheklanmaydi. Samarali lider jamoani birlashtira oladi, xizmatchilarni ruhlantiradi va ularni umumiy maqsad sari yo'naltiradi. Shu bilan birga, harbiy rahbar qo'l ostidagilarning psixologik holatini tushunishi, ularning ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olishi lozim. Bu esa jamoada sog'lom psixologik muhit yaratish va vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy harbiy boshqaruvda inson omiliga katta e'tibor qaratiladi. Chunki harbiy xizmatchilar turli stress va mas'uliyatli vaziyatlarda xizmat qiladilar. Bunday sharoitda rahbarning psixologik tayyorgarligi, liderlik mahorati va jamoaviy munosabatlarni to'g'ri tashkil eta olishi juda muhim hisoblanadi. Shu sababli harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasini o'rganish va uni amaliyotga tatbiq etish dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

Muammoning metodologik o'rganilishi.

Harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasi bir qator muhim omillarga asoslanadi. Avvalo, harbiy rahbarning shaxsiy fazilatlari jamoaning samarali faoliyatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Jasorat, adolatlilik, mas'uliyat, qat'iyat va tashabbuskorlik kabi sifatlar harbiy liderning asosiy xususiyatlari hisoblanadi. Bunday fazilatlarga ega rahbar jamoada ishonch va hurmat qozonadi.

Harbiy jamoada samarali boshqaruvni ta'minlashda psixologik ta'sir usullari muhim o'rin tutadi. Rahbar o'z qo'l ostidagilarning ruhiy holatini tushunishi, ularning ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olishi lozim. Bu esa jamoada o'zaro ishonch va hamjihatlikni kuchaytiradi. Agar rahbar jamoa a'zolarining fikrlarini inobatga olsa, ularning motivatsiyasi va faolligi oshadi.

Shuningdek, harbiy jamoada intizom va tartibni saqlash boshqaruvning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Intizom harbiy xizmatchilarning vazifalarni o'z vaqtida va aniq bajarishlarini ta'minlaydi. Lekin bu jarayonda rahbarning adolatli va xolis bo'lishi juda muhim. Adolatli rahbar jamoada ishonch va barqarorlikni mustahkamlaydi.

Zamonaviy harbiy boshqaruvda jamoaviy hamkorlik va kommunikatsiya masalalariga ham katta e'tibor berilmoqda. Jamoa a'zolari o'rtasida samarali muloqot mavjud bo'lsa, vazifalarni bajarish jarayoni ancha samarali kechadi. Bunda rahbar jamoada ochiq muloqot muhitini shakllantirishi va har bir a'zoning fikrini eshitishga tayyor bo'lishi lozim.

Bundan tashqari, harbiy lider jamoada motivatsiyani shakllantirishga ham alohida e'tibor qaratishi kerak. Harbiy xizmatchilarning xizmatga bo'lgan qiziqishi va mas'uliyati yuqori bo'lsa, ular qo'yilgan vazifalarni yanada samarali bajaradilar. Shu sababli rahbar rag'batlantirish, qo'llab-quvvatlash va ma'naviy qo'llab-quvvatlash usullaridan samarali foydalanishi kerak.

Harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasi nafaqat jamoani boshqarish, balki inson omillarini to'g'ri tushunishga ham asoslanadi. Ruhiy barqarorlik, ishonch va jamoaviy hamkorlik harbiy tizimning muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlaydi. Zamonaviy harbiy boshqaruvning nazariy asoslari

Zamonaviy harbiy boshqaruv - bu qurolli kuchlar faoliyatini rejalashtirish, tashkil etish va nazorat qilishga qaratilgan kompleks jarayondir. U strategik, operativ va taktik darajalarda amalga oshiriladi.

Strategik darajada davlat mudofaa siyosati, milliy xavfsizlik strategiyasi va harbiy rivojlanish dasturlari ishlab chiqiladi. Bu jarayonda tashqi siyosiy vaziyat, iqtisodiy imkoniyatlar va xavf-xatarlar tahlil qilinadi.

Operativ darajada esa harbiy operatsiyalarni rejalashtirish va ularni amalga oshirish masalalari hal qilinadi. Bu bosqichda harbiy qismlar o'rtasidagi muvofiqlashtirish va aloqa muhim ahamiyatga ega. Taktik darajada esa harbiy bo'linmalarning to'g'ridan-to'g'ri harakatlari va vazifalarni bajarish jarayoni boshqariladi.

Axborot texnologiyalarining harbiy boshqaruvdagi ahamiyati

Hozirgi davrda axborot texnologiyalari harbiy boshqaruv tizimining ajralmas qismiga aylangan. Kompyuter tizimlari, sputnik aloqasi, raqamli xaritalar va sun'iy intellekt texnologiyalari harbiy qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi.

Axborot texnologiyalari quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish;
- harbiy operatsiyalarni modellashtirish;
- real vaqt rejimida aloqa o'rnatish;
- razvedka ma'lumotlarini qayta ishlash.

Bu texnologiyalar harbiy rahbarlarga tez va aniq qaror qabul qilish imkonini beradi.

Harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasi

Harbiy boshqaruv samaradorligi ko'p jihatdan rahbarning liderlik qobiliyatiga bog'liq. Samarali lider jamoani birlashtira oladi, xizmatchilarni ruhlantiradi va ularni umumiy maqsad sari yo'naltiradi.

Harbiy rahbar quyidagi sifatlarga ega bo'lishi kerak:

Mas'uliyat va qat'iyat, adolatlilik, strategik fikrlash, psixologik barqarorlik, tez qaror qabul qilish qobiliyati. Bunday sifatlar harbiy jamoada ishonch va intizomni mustahkamlaydi. Shuningdek, harbiy rahbar jamoa a'zolarining ruhiy holatini tushunishi va ular bilan samarali muloqot o'rnatishi kerak. Bu esa jamoada hamjihatlik va o'zaro ishonchni ta'minlaydi.

Hozirgi davrda **axborot texnologiyalari** harbiy boshqaruv tizimining eng muhim qismlaridan biriga aylangan. Zamonaviy texnologiyalar harbiy qaror qabul qilishni tezlashtiradi, ma'lumotlarni aniq tahlil qilish imkonini beradi va operatsiyalarni samarali boshqarishga yordam beradi. Quyida asosiy texnologiyalar haqida keng ma'lumot berilgan.

Kompyuter tizimlari

Kompyuter tizimlari zamonaviy harbiy boshqaruvning asosiy vositalaridan biri hisoblanadi. Ular katta hajmdagi ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va tahlil qilish imkoniyatini beradi.

Kompyuter tizimlari orqali quyidagi ishlar amalga oshiriladi:

harbiy operatsiyalarni rejalashtirish

ma'lumotlarni tahlil qilish

razvedka ma'lumotlarini qayta ishlash

harbiy qismlar o'rtasida aloqa o'rnatish masalan, maxsus harbiy dasturlar orqali qo'shnlarning joylashuvi, harakati va vazifalari monitoring qilinadi. Bu esa rahbarlarga vaziyatni tez va aniq baholash imkonini beradi.

Sputnik aloqasi

Sputnik aloqasi harbiy boshqaruvda juda muhim ahamiyatga ega. U katta masofalarda ham barqaror aloqa o'rnatish imkonini beradi.

Sputnik aloqasi quyidagi vazifalarni bajaradi:

qo'shinlar o'rtasida uzluksiz aloqa ta'minlash;

razvedka ma'lumotlarini uzatish;

harbiy operatsiyalarni muvofiqlashtirish;

navigatsiya va joylashuvni aniqlash;

Bu texnologiya orqali harbiy bo'linmalar dunyoning turli nuqtalarida bo'lsa ham bir-biri bilan tezkor aloqa qilishi mumkin.

Raqamli xaritalar

Raqamli xaritalar harbiy operatsiyalarni rejalashtirish va boshqarishda katta ahamiyatga ega. Ular geografik ma'lumotlarni aniq va tez ko'rish imkonini beradi.

Raqamli xaritalar orqali:

joylashuvni aniqlash

harbiy bo'linmalar harakatini kuzatish

strategik nuqtalarni belgilash

operatsiyalarni rejalashtirish

amalga oshiriladi.

Bu xaritalar ko'pincha **geoaxborot tizimlari** (GIS) bilan birga ishlaydi. GIS texnologiyasi yer relyefi, infratuzilma va boshqa muhim ma'lumotlarni tahlil qilish imkonini beradi.

Sun'iy intellekt

Sun'iy intellekt (Artificial Intelligence) zamonaviy harbiy boshqaruvda tobora keng qo'llanilmoqda. U katta ma'lumotlar bazasini tahlil qilish va prognoz qilish imkonini beradi.

Sun'iy intellekt quyidagi vazifalarda ishlatiladi:

xavf-xatarlarni prognoz qilish;

harbiy operatsiyalarni modellashtirish;
razvedka ma'lumotlarini tahlil qilish;
avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini yaratish;

Masalan, sun'iy intellekt orqali dushman harakatlari tahlil qilinib, ehtimoliy ssenariylar oldindan aniqlanishi mumkin.

Xulosa

Harbiy jamoada liderlik va boshqaruv psixologiyasi harbiy tizimning samarali faoliyat yuritishida muhim omillardan biri hisoblanadi. Samarali rahbar nafaqat jamoani boshqaradi, balki uning ruhiy barqarorligini ta'minlaydi, xizmatchilar o'rtasida ishonch va hamjihatlikni mustahkamlaydi. Bunday rahbar jamoani umumiy maqsad sari yo'naltira oladi va qiyin sharoitlarda ham to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Zamonaviy harbiy boshqaruv tizimida liderlik faqat tashkiliy vazifalarni bajarish bilan cheklanmaydi. U inson psixologiyasini chuqur tushunish, jamoada samarali muloqotni tashkil etish va xizmatchilarning motivatsiyasini oshirish kabi muhim vazifalarni ham o'z ichiga oladi. Shuningdek, rahbarning adolatliligi, mas'uliyatliligi va strategik fikrlashi harbiy jamoaning muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlaydi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, harbiy ta'lim muassasalarida liderlik va boshqaruv psixologiyasiga alohida e'tibor qaratish, harbiy rahbarlarning psixologik tayyorgarligini oshirish va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Bu esa harbiy jamoalarning samaradorligini oshirishga, milliy xavfsizlikni ta'minlashga va davlat mudofaa salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi. Axborot texnologiyalari zamonaviy harbiy boshqaruv tizimini yanada samarali va tezkor qiladi. Kompyuter tizimlari, sputnik aloqasi, raqamli xaritalar va sun'iy intellekt harbiy operatsiyalarni rejalashtirish va boshqarishda muhim rol o'ynaydi.

Bu texnologiyalar orqali harbiy rahbarlar vaziyatni tez baholay oladi, to'g'ri qaror qabul qiladi va qo'shinlar harakatini samarali muvofiqlashtiradi. Shu sababli kelajakda axborot texnologiyalarining harbiy sohadagi ahamiyati yanada ortib boradi. Zamonaviy harbiy boshqaruv tizimi strategik fikrlash, innovatsion texnologiyalar va samarali liderlikni o'z ichiga olgan murakkab tizim hisoblanadi. U qurolli kuchlarning samarali faoliyatini ta'minlash va davlat xavfsizligini muhofaza qilishda muhim ahamiyatga ega. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi, kiberxavfsizlik masalalari va inson omilining ahamiyati zamonaviy harbiy boshqaruvni yanada takomillashtirishni talab qiladi. Shu sababli harbiy rahbarlar zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari va innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. - Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Baranov A.V. Voyennaya psixologiya i pedagogika. - Moskva: Voenizdat, 2018.
3. Platonov K.K. Psixologiya upravleniya. - Moskva: Nauka, 2016.
4. Shepel V.M. Psixologiya liderstva i upravleniya. - Moskva: Ekonomika, 2015.
5. Dyachenko M.I., Kandibovich L.A. Voyennaya psixologiya. - Moskva: Akademiya, 2017.
6. Golovin N.N. Voyennaya psixologiya i upravleniye kollektivom. - Sankt-Peterburg, 2016.
7. Northouse P. Leadership: Theory and Practice. - London: Sage Publications, 2020.
8. Yukl G. Leadership in Organizations. - New York: Pearson Education, 2019.
9. Johnson M. Military Leadership and Strategy. - New York: Routledge, 2020.
10. Smith J. Military Management and Leadership. - London: Oxford University Press, 2019.
11. Bass B., Bass R. The Bass Handbook of Leadership. - New York: Free Press, 2018.
12. Aripov A. Harbiy psixologiya asoslari. - Toshkent, 2019.
13. Abdullayev O. Boshqaruv psixologiyasi. - Toshkent: Fan, 2018.
14. Kovalchuk A. Psixologiya voinskogo kollektiva. - Moskva: Voyennaya akademiya, 2017.